

РОМАН КАО ОГЛЕДАЛО ЕПОХЕ И
СОЦИОКУЛТУРНО ПОЉЕ –
ПРИВИЋЕЊА МИЛАНА КАШАНИНА¹

Институт за књижевност и
уметност, Београд

Апстракт: Кашанинов приповедачки статус у хоризонту српске књижевне историографије одређен је чињеницом да се и пре и после Другог светског рата овај аутор најснажније испољио у области књижевне и ликовне критике и есејистике, потом историје уметности и књижевности. Тај домен његовог вишедеценијског ангажмана одвучао је и његову стваралачку а и потоњу књижевноисторијску пажњу са приповедачког и романсијерског опуса. Роман *Привиђења*, објављен неколико дана пре пишчеве смрти (1981), индикативан је, како на плану Кашанинове ауторске поетике тако и у домену његове целокупне књижевне естетике и идеологије. Истовремено, премда апартан, роман је и вредан извор за шире сагледавање историје српског романа и српске културне историје у XX веку. Посреди је аутентично фикционално сведочанство о хабитусу доминантне друштвене групе у међуратном периоду у краљевини Југославији – грађанске и интелектуалне елите – чија је унутрашња криза нарочито уочљива у предвечерје Другог светског рата. Наратор жели да са дистанце од неколико деценија – храбро доводећи у питање и властиту приповедачку, па и ауторску позицију – осветли психолошке и духовне разлоге за расап вредности и потискивање целог друштвеног слоја са страница националне историје. Управо жанровско питање романа, у који Кашанин смешта своју естетичку и културноисторијску визију, омогућава више интерпретативних рукаваца. Наш писац је изградио велику причу, условљену историјским и филозофским околностима и потребом за што обухватнијим приказом стварности и човека.

Кључне речи: Милан Кашанин, роман, епоха, друштвена група, поље, дискурс, савременост.

¹ Рад је настао у оквиру пројекта „Културолошке књижевне теорије и српска књижевна критика“ (178013), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.